

20

70

* Tytuł w nawiązaniu do pracy przygotowanej przez Zbigniewa Gostomskiego na Sympozjum Plastyczne Wrocław '70.

**Zaczyna się we Wrocławiu*
Pigułka wiedzy o Sympozjum
Plastycznym Wrocław '70**

Pigułka wiedzy *Zaczyna się we Wrocławiu* to jeden z elementów zestawu edukacyjnego przygotowanego w związku z 50. rocznicą Sympozjum Plastycznego Wrocław '70. Został on opracowany z myślą o popularyzacji tego wyjątkowego przedsięwzięcia i dotarciu z założeniami oraz pomysłami opracowanymi w 1970 roku do szerokiego grona odbiorców.

Z tej okazji kilkanaście wrocławskich organizacji, instytucji, niezależnych twórców i oddolnych inicjatyw połączyło siły, tworząc grupę roboczą, która opracowała program całorocznych obchodów, m.in. wystawy, wykłady, spacer, pikniki, działania edukacyjne i inne wydarzenia. Punktem wyjścia do aktywności edukacyjnych jest właśnie mapa, a także pigułka wiedzy oraz scenariusze działań do samodzielnej realizacji.

Pigułka wiedzy zawiera najważniejsze informacje dotyczące Sympozjum. Mamy nadzieję, że korzystając z niej, odkryjecie niezwykłość wydarzenia, które odbyło się we Wrocławiu w 1970 roku. Zależy nam nie tylko na poszerzaniu wiedzy na temat sztuki współczesnej, lecz także umożliwieniu poznania Wrocławia i jego historii na nowo – w kontekście powstałych w czasie Sympozjum projektów. W pigułce wiedzy przedstawiamy krótkie kalendarium, nazwiska artystek i artystów, kontekst organizacji przedsięwzięcia, a także przyczyny tego, że większość projektów nigdy nie doczekała się realizacji w przestrzeni naszego miasta.

2

Spis treści

- A **Sympozjum oznacza spotkanie s. 4**
- B **Nowe trendy w sztuce na świecie i we Wrocławiu s. 6**
- C **Powojenny Wrocław – potrzeby urbanistyczne i symboliczne s. 7**
- D **Sztuka w służbie nowej ideologii s. 8**
- E **Model powstawania prac – współpraca z zakładami przemysłowymi s. 8**
- F **Przyczyny niepowodzenia Sympozjum s. 10**
- G **Sympozjum – co nam po nim pozostało? s. 11**
- H **Hasła s. 11**

Kalendarium

2 listopada 1969 – ustalenie regulaminu i założeń programowych Sympozjum Plastycznego Wrocław '70, opracowane przez Zarząd Towarzystwa Miłośników Wrocławia.

19 grudnia 1969 – spotkanie z zaproszonymi krytykami oraz teoretykami sztuki i architektury, ustalenie list artystów uczestniczących w Sympozjum.

6–8 lutego 1970 – pierwsze spotkania sympozjalne, rozmowy dotyczące założeń przedsięwzięcia, zapoznanie się twórców z miastem i wybór lokalizacji projektów.

26 lutego – 1 marca 1970 – pierwsza z dziewięciu kilkunniowych wystaw (zaplanowanych do 9 maja) w Galerii pod Moną Lisą, gdzie zaprezentowano twórczość artystów i artystek zaproszonych do udziału w Sympozjum.

17–18 marca 1970 – kolejne spotkania sympozjalne, otwarcie w Muzeum Architektury wystawy prezentującej 57 projektów, dyskusje na temat realizacji prac, spotkania organizatorów Sympozjum z krytykami i artystami (wystawa do 30 marca).

27 marca 1970 – spotkanie organizatorów Sympozjum z przedstawicielami wrocławskich i dolnośląskich zakładów produkcyjnych, którzy po zapoznaniu się z projektami zobowiązali się do ich realizacji w tzw. czynnie społecznym.

9 maja 1970 – dzień głównych obchodów 25-lecia Ziemi Odzyskanych, jednorazowy pokaz projektu Henryka Stażewskiego *Kompozycja pionowa nieograniczona. 9 strumieni koloru na niebie*.

30 kwietnia 1972 – powołanie Ośrodka Dokumentacji Sztuki we Wrocławiu jako pierwszego etapu realizacji programu Centrum Badań Artystycznych.

20 października 1972 – pierwsze odsłonięcie niepełnej wersji projektu Jerzego Beresia, *Żywy pomnik pt. „Arena”* (usunięty w 1983 roku).

30 maja 1973 – rozwiązanie Ośrodka Dokumentacji Sztuki we Wrocławiu.

5 grudnia 2008 – rekonstrukcja koncepcji Stażewskiego zrealizowana przed Pałacem Kultury i Nauki przez Muzeum Sztuki Nowoczesnej i warszawski urząd miasta, w ramach starań Warszawy o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury.

26 kwietnia 2010 – druga realizacja koncepcji Beresia stworzona z okazji 40. rocznicy Sympozjum Plastycznego Wrocław '70.

1 kwietnia 2011 – happening malowania korony drzewa Beresia na zielono, który stał się coroczną wiosenną tradycją kultywowaną do dziś.

8 września 2011 – uroczyste odsłonięcie *Usytuowania krzesła* zrealizowanego według projektu opartego o oryginalny szkic Tadeusza Kantora, połączone z rozpoczynającym się we Wrocławiu Europejskim Kongresem Kultury.

2017 – otwarcie instalacji Barbary Kozłowskiej *Interpretacja przestrzeni na poezji strukturalnej Stanisława Dróżdża „Samotność”* w ramach programu sztuk wizualnych Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016.

2020 – specjalny program przygotowany z okazji 50. rocznicy Sympozjum Plastycznego Wrocław '70, stworzony i realizowany przez wrocławskie środowisko artystyczne – instytucje, organizacje i niezależne inicjatywy – pracujące oddolnie w formule grupy roboczej od 19 lipca 2019 roku.

3

Symposium oznacza spotkanie

Symposium Plastyczne Wrocław '70 zostało zorganizowane z okazji 25. rocznicy zakończenia II wojny światowej, po której zmieniono granice Polski. Jedną ze zmian było włączenie na zachodzie tzw. **Ziem Odzyskanych**. Decyzją ówczesnych władz PRL Wrocław jako największe miasto tego obszaru stanowił centrum obchodów rocznicy. Symposium było spotkaniem **artystów** (czyli tych, którzy tworzą sztukę), **krytyków** (czyli tych, którzy oceniają sztukę) i **teoretyków sztuki** (czyli tych, którzy tworzą wiedzę o sztuce). Zgromadzili się oni, by zastanowić się nad tym, jak sztuka może funkcjonować w przestrzeni miasta, jaką może pełnić rolę, kto powinien być odbiorcą sztuki oraz jaka jest rola konceptu (pomysłu) w pracy artystycznej, czyli czym jest i powinna być **sztuka konceptualna** (konceptualizm), która w założeniu największą uwagę skupiała nie na realizacji dzieła sztuki, lecz na stojącym za nim pomysłem. W wyniku spotkania artystów, krytyków i teoretyków sztuki powstały **pomysły**, a nawet gotowe **projekty działań** (akcji) lub **prac** (instalacji), które miały służyć **przestrzeni publicznej**, a więc wspólnym częściom miasta Wrocławia. Po zniszczeniach wojennych i w ramach intensywnej zabudowy miasta nowymi budynkami działania artystów miały uczynić powstające osiedla bardziej atrakcyjnymi, ciekawszymi. Ówczesne władze Polski, w tym Wrocławia, uważały, że sztuka może być **narzędziem ideologii** i kształtowania polityki. To znaczy, że poprzez sztukę można zmieniać przekonania ludzi.

Symposium zostało zainicjowane przez działające do dziś **Towarzystwo Miłośników Wrocławia**, które wraz z partnerami: **Stowarzyszeniem Architektów Polskich (SARP)**, **Związkiem Polskich Artystów Plastyków (ZPAP)**, **Muzeum Architektury** i nieistniejącą już **Galerią pod Moną Lisą** zdobyło zgodę i wsparcie na organizację wydarzenia od rządzącej wówczas w PRL **Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (PZPR)**.

Realizacja Symposium zakładała kilka etapów, które finalizować miał montaż gotowych prac w przestrzeni miasta. Działania rozpoczęto od powołania Komitetu Organizacyjnego złożonego z **12 krytyków i teoretyków sztuki**, którzy do udziału w wydarzeniu wybrali i zaprosili **39 artystów** z całej Polski. Liczba ta ostatecznie zwiększyła się do **55 osób**.

W ramach Symposium zorganizowano spotkania artystów, krytyków i teoretyków sztuki, na których dyskutowano nad programem, miejscami realizacji prac i skalą wydarzenia. W marcu w Muzeum Architektury otwarto wystawę prezentującą 57 projektów i koncepcji artystów. W kolejnych dniach organizatorzy dyskutowali nad możliwościami ich realizacji. Od lutego do końca kwietnia w Galerii pod Moną Lisą odbywały się krótkie wystawy, w trakcie których omawiano na bieżąco projekty zgłaszane przez artystów. Dodatkowo podczas spotkań socjolog Władysław Misiak prowadził badania dotyczące obecności i znaczenia wydarzenia w świadomości mieszkańców Wrocławia. Ostatnim etapem Symposium – jedynym niezrealizowanym lub bardziej precyzyjnie: zrealizowanym w niewielkim zaledwie odsetku – miało być wykonanie i umieszczenie w wybranych miejscach projektów artystów. Final zaplanowano na 9 maja 1970 roku, czyli na **Dzień Zwycięstwa** upamiętniający zakończenie II wojny światowej i najważniejszy moment uroczystości rocznicowych związanych z 25-leciem Ziem Odzyskanych. Niestety zaledwie dwa pomysły zaplanowane na Symposium udało się zrealizować zgodnie z założeniami: **Kom-**

pozycję pionową nieograniczoną. 9 strumieni koloru na niebie Henryka Stażewskiego oraz **Żywy pomnik pt. „Arena”** Jerzego Beresia. Pierwszy projekt był działaniem jednorazowym i chwilowym, natomiast drugi został zrealizowany przez studentów Politechniki Wrocławskiej w 1972 roku, z inicjatywy Towarzystwa Miłośników Wrocławia.

Koncepcje, które powstały w 1970 roku, nie umarły w świadomości lokalnego środowiska artystycznego. Po 40 latach od Symposium zrekonstruowano instalację Beresia, która w na początku lat 80. została usunięta ze swojego miejsca.

W 2011 roku na podstawie projektu Tadeusza Kantora w pobliżu wrocławskiego Teatru Współczesnego wykonano instalację **Usytuowanie krzesła**. Od 2017 roku w parku Popowickim można podziwiać instalację według projektu Barbary Kozłowskiej **Interpretacja przestrzenna poezji strukturalnej Stanisława Dróżdża „Samotność”**. Symposium Plastyczne Wrocław '70 było bardzo ważnym wydarzeniem dla rozwoju sztuki w Polsce, wpłynęło też na sposób myślenia architektów i urbanistów o możliwościach planowania i tworzenia przestrzeni w mieście poprzez instalacje czy nietrwałe działania. Dzięki Symposium upowszechniła się idea sztuki konceptualnej, a samo wydarzenie stało się ważnym symbolem nowych trendów i idei w polskiej sztuce współczesnej.

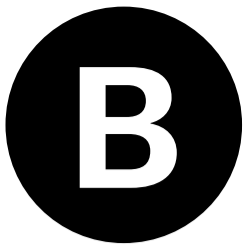
Symposium Plastyczne Wrocław '70 - artyści i twórcy

Bogusław Balicki, Andrzej Bartyński, Jerzy Beres, Marian Bogusz, Włodzimierz Borowski, Józef Burlewicz, Jan Chwałczyk, Krzysztof Coriolan, Zbigniew Dłubak, Jerzy Fedorowicz, Michał Diament, Jan Dobkowski, Tadeusz Dobosz, Zygfryd Dudzik, Stanisław Fijałkowski, Henryk Gała, Wanda Gołkowska, Zbigniew Gostomski, Oskar Hansen, Władysław Hasior, Konrad Jarodzki, Zdzisław Jurkiewicz, Tadeusz Kantor, Grzegorz Kowalski, Barbara Kozłowska, Jarosław Kozłowski, Edward Krasiński, Natalia Lach-Lachowicz, Andrzej Lachowicz, Andrzej Łobodziański, Zbigniew Makarewicz, Adam Marczyński, Andrzej Matuszewski, Alfons Mazurkiewicz, Maria Michałowska, Igor Neubauer, Ernest Niemczyk, Eugeniusz Nyga, Roman Nyga, Jerzy Olkiewicz, Janusz Orbitowski, Ludmiła Popiel, Jerzy Rosołowicz, Kajetan Sosnowski, Zdzisław Stanek, Henryk Stażewski, Adam Styka, Anna Szpakowska-Kujawska, Bogumiła Winiarska, Ryszard Winiarski, Anastazy B. Wiśniewski, Andrzej Wojciechowski, Jerzy „Jury” Zieliński, Krystyn Zieliński, Jan Ziemiński.

●
Policz zaangażowanych w Symposium artystów – czy więcej było kobiet, czy mężczyzn? Jak myślisz, z czego to wynikało? Zwróć uwagę na nazwiska i policz, która z liter występuje najczęściej jako pierwsza, a która pojawia się najrzadziej.

4

5

Nowe trendy w sztuce na świecie i we Wrocławiu

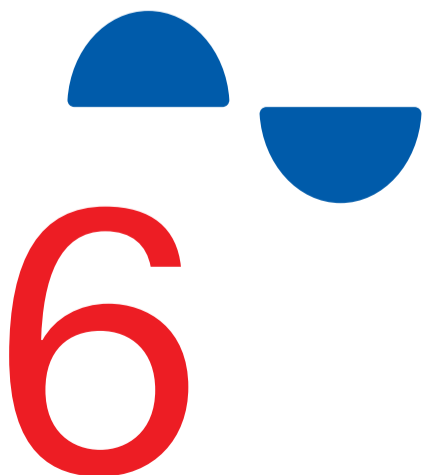
W latach **60. i 70. XX wieku** na całym świecie nastąpił przełom w myśleniu o sztuce – zaczęto doceniać jej niematerialny wymiar. **Koncepcja** dzieła stała się ważniejsza od jego formy. W Polsce kolebką dla nowego postrzegania sztuki stał się Wrocław, to tu narodziła się **polska neoawangarda**. Znaczącą rolę odegrał w tym procesie **Jerzy Ludwiński** – autor pionierskiej koncepcji **Muzeum Sztuki Aktualnej** i założyciel **Galerii pod Moną Lisą**. Część artystów skupionych wokół niego tworzyła właśnie w nurcie sztuki konceptualnej. Do grupy tej należało wielu twórców, którzy brali udział w **Symposium Plastycznym Wrocław '70**. W ich pracach najważniejszy był pomysł oraz sposób i czas kształtowania koncepcji dzieła. Unikali kreowania konkretnych, istniejących już w rzeczywistości przedmiotów, chyba że miały one formę nietrwałą, nieprawdopodobną czy nierealną funkcję. Przykładem może być idea przyświecająca malarzowi i scenografowi Tadeuszowi Kantorowi, który zacierał różnice między życiem i teatrem, a ulice postrzegał jako przestrzeń sztuki. Przeskalowywał przedmioty i wkomponowywał je w miejską tkankę, tworząc tzw. „**architekturę niemożliwą**”.

Wśród nowych trendów znalazły się również próby integracji nowoczesnej sztuki z przemysłem, czy też potrzeba włączenia dzieł

w zastany układ urbanistyczny. Artyści zauważali nowe możliwości, jakie daje im praca w otwartej przestrzeni. Dlatego popularnością zaczęły cieszyć się **plenery**, np. **I Biennale Form Przestrzennych w Elblągu** (1965 rok) czy **I Symposium Artystów i Naukowców Sztuka w zmieniającym się świecie w Puławach** (1966 rok).

Nowe wizje artystyczne zdominowały **Symposium Plastyczne Wrocław '70**. Wydarzenie pozwoliło twórcom spotkać się z szeroką grupą osób zainteresowanych sztuką – z artystami, kuratorami, a także z urzędnikami, inżynierami, a przede wszystkim z mieszkańcami Wrocławia. Wciągnąć ich w sytuację artystyczną, wywołać emocje, dyskusje oraz zaangażować w proces twórczy. Artystycznym medium miała okazać się kształtowana na nowo po II wojnie światowej przestrzeń publiczna Wrocławia.

Warto pamiętać, że ówczesna sytuacja polityczna utrudniała polskim artystom kontakt ze sztuką powstającą na Zachodzie, być może stąd ich prace często przybierały wyjątkowy charakter. Szczególną osobowością artystyczną środowiska był Stanisław Dróżdż, artysta łączący poezję ze sztukami wizualnymi. Jego twórczość zainspirowała jedną z uczestniczek **Symposium** – Barbarę Kozłowską – do stworzenia pracy, która w 2017 roku pojawiła się w przestrzeni osiedla Popowice.

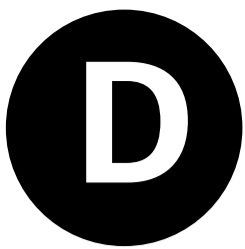

Powojenny Wrocław – potrzeby urbanistyczne i symboliczne

Projekty artystów miały, zgodnie z wizją ówczesnych władz państwa i miasta, symbolicznie związać ziemię należącą przed wojną do Niemiec z odbudowującą się Polską. Pierwszą sesję **Symposium** poświęcono zniszczeniom powojennym i odbudowie Wrocławia. W części teoretycznej uczestnicy zapoznali się z historią miasta przedstawioną w filmach dokumentalnych. Jeden z nich, **Wrocławska opowieść**, w reżyserii Witolda Lesiewicza, pokazuje oblężenie Wrocławia we wspomnieniach jego uczestników. W 1944 roku Hitler uczynił z niemieckiego Breslau twierdzę, którą w 1945 roku zdobyły wojska radzieckie, zrównując z ziemią znaczną część do tej pory nietkniętego działaniami wojennymi miasta.

Zniszczenia szczególnie dotknęły obszarów dzisiejszych: Popowic, Szczepina, Grabiszyna, Gajowic i Powstańców Śląskich. Część uszkodzonych obiektów przez lata po wojnie popadała w ruinę, a wiele ulic całkowicie zmieniło swój charakter, co wpłynęło na kształtowanie się na nowo **układu urbanistycznego miasta**. Powstawały „gruzogórki”, takie jak Wzgórze Andersa czy Wzgórze Słowiańskie. Jednym z założeń grona pracującego nad ideą **Symposium** było powołanie zespołów twórczych, których członkami mieli być **architekci i urbaniści**, orientujący się w potrzebach wypełniania powojennych luk w przestrzennej strukturze Wrocławia. Zespół roboty **Symposium** miał okazję zapoznać się ze zmianami w tkance miasta podczas grupowych wycieczek i wizji lokalnych. Dodatkowo władze Wrocławia szczególnie zachęcały twórców do lokalizowania projektów w miejscach dotkniętych zniszczeniami wojennymi, widząc w instalacjach czy rzeźbach szansę na stworzenie **nowych symboli** dla polskiego miasta. Wielu z artystów odpowiedziało na zaproszenie, proponując prace o tematyce bliskiej problemom mieszkańców dużych aglomeracji. Prace te miały pomóc oswoić najbliższe otoczenie oraz zmniejszyć poczucie zagubienia w ogołoconych wojną przestrzeniach. Część z nich miała zaistnieć w lokalizacjach zaproponowanych przez władze miasta lub w obszarach wytyczonych przez artystów, inne ze względu na swój konceptualny charakter nie posiadały wyznaczonego miejsca realizacji.

Sztuka w służbie nowej ideologii

Ze względu na kontekst Sympozjum do organizacji wydarzenia włączyły się zarówno jednostki urzędowe, jak i organizacje artystyczne. Decyzja o takim przedsięwzięciu wiązała się m.in. z zamierzeniami władz lokalnych, aby podkreślać wyjątkowość i budować prestiż tego regionu.

Organizatorzy Sympozjum

Towarzystwo Miłośników Wrocławia, Związek Polskich Artystów Plastyków, Stowarzyszenie Architektów Polskich SARP, Muzeum Architektury oraz Galeria pod Moną Lisą, Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, Rada Narodowa Miasta Wrocławia, Wojewódzka Rada Związków Zawodowych

Masz pomysł, kto jeszcze mógłby dołączyć do takiego zespołu organizatorów? Jakie instytucje lub organizacje mogłyby okazać się pomocne przy tego typu procesie?

Organizatorzy Sympozjum zakładali, że będzie to okazja do spotkania różnych autorów i postaw twórczych oraz powstania „wybitnych” realizacji wpisujących się w miejską strukturę. Władze liczyły

na spektakularny sukces przedsięwzięcia, który miał podkreślać polskość Wrocławia, pokazywać, że jest to miasto nowoczesne, podnoszące się ze zniszczeń wojennych, umacniające się gospodarczo, ale i kulturalnie. Realizacje w przestrzeni publicznej miały wpływać na świadomość mieszkańców swoją symboliką i formą, ożywiać lokalny patriotyzm. Spodziewano się pomników i krzepiących treści, które pozwoliłyby zbudować tożsamość mieszkańców **Ziem Zachodnich**. Regulamin Sympozjum zaproponowany przez władze został zakwestionowany przez twórców, którzy wskazywali na brak działań o charakterze efemerycznym czy zbyt krótki czas na realizację projektów. Miejscy urzędnicy nie byli w stanie zagwarantować artystom, że ich koncepcje – przekazane nieodpłatnie, w darze dla miasta, zostaną faktycznie zrealizowane. W obliczu wielu niejasności i niepewności każdy artysta przygotował propozycje według własnych interpretacji i wytycznych, a wśród projektów sympozjalnych można zaobserwować dużą różnorodność.

Model powstawania prac – współpraca z zakładami przemysłowymi

Cztery lata przed Sympozjum w Elblągu odbyło się **I Biennale Form Przestrzennych**, podczas którego świetnie zadziałał model współpracy między **artystami a lokalnymi zakładami produkcyjnymi**. Miasto stało się polem eksperymentów artystycznych. Ten sposób działania stał się inspiracją dla wrocławskiego wydarzenia. Rozmowy z przedstawicielami miejskich i regionalnych

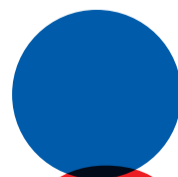
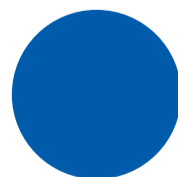
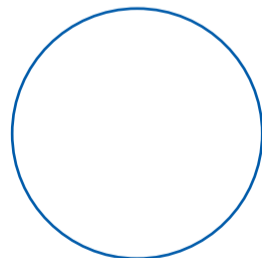
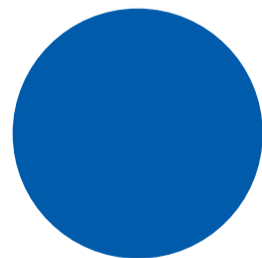
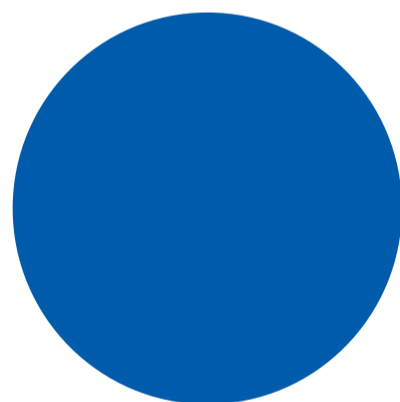
zakładów rozpoczęły się tuż po marcowych sesjach sympozjalnych. Przedsiębiorstwa zobowiązały się do realizacji 16 (spośród 57) obiektów. Założono, że 9 maja, w Dzień Zwycięstwa, nastąpi uroczyste przekazanie dzieł Wrocławowi. Jednak krótki czas na wykonanie prac i inne problemy organizacyjne utrudniły realizację planu, a po rocznicowych obchodach energia wytworzona wokół Sympozjum całkowicie opadła.

Zakłady produkcyjne zaangażowane w Sympozjum

Czy kojarzycie te zakłady? Które z nich nadal istnieją?

Paławag (Państwowa Fabryka Wagonów), Hutmen Wrocław, ZNTK Wrocław (Zakłady Naprawcze Taboru Kolejowego), Fabryka Maszyn Rolniczych PILMET, MPK Wrocław, WSK Wrocław (Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego), Mostostal Wrocław, FUM Wrocław (Fabryka Urządzeń Mechanicznych), Madro Wrocław (Serwis Maszyn Drogowych), Jelcz, ZNTK Oleśnica, Zakłady Fajansu Wrocław, Zakład Ceramiczny Bolesławiec, Zakład Szkła Przemysłowego Jelenia Góra, Huta Szkła Wałbrzych, Huta Szkła Szczytna k. Polanicy, a dodatkowo Ludowe Wojsko Polskie.

Może ich nazwy uległy zmianie?

F

Przyczyny niepowodzenia Sympozjum

Zdecydowana większość projektów powstała z myślą o realizacji, choć już na etapie poszczególnych spotkań wiele założeń organizacyjnych zmodyfikowano. Po zakończeniu Sympozjum sporo oryginalnych projektów uległo zniszczeniu, inne zostały rozproszone, trafiając do rąk prywatnych lub różnych instytucji. Wykonanie dzieł komplikował także zakładany krótki termin realizacji – według pierwszych ustaleń prace miały powstać między marcem a majem 1970 roku, co wydaje się zadaniem niemal niemożliwym. Ostatecznie, po zgłoszonych przez artystów i krytyków uwagach, termin przedłużono na cały rok 1970. A jak się wkrótce miało okazać – w bliżej nieokreślonej przyszłości. Z czasem prace artystów zaczęto postrzegać głównie jako **dzieła sztuki niemożliwej**. Tymczasem prace konceptualne, dla których urzeczywistnienie nie miało kluczowego znaczenia, stanowiły niewielki procent zgłoszonych pomysłów. Wśród zgłoszonych koncepcji znalazły się propozycje kosztowne i wymagające drogich rozwiązań technologicznych.

Entuzjazm i energia wytworzone wokół Sympozjum szybko się wyczerpały. Artyści rozproszeni po całej Polsce skarżyli się na utrudnioną komunikację z przedstawicielami zakładów przemysłowych, którzy bez zaangażowania twórców na miejscu, ale przede wszystkim **bez wsparcia instytucjonalno-administracyjnego** niewiele mogli zdziałać. Wydaje się, że po zakończeniu obchodów rocznicowych władzy było na rękę wyciszyć sprawę – część projektów nie mieściła się w zarysowanych w regulaminie założeniach o powstaniu we Wrocławiu dzieł trwałych. Z przestrzeni miasta zniknęły kolejne instytucje oraz osobowości – ideowy duch Sympozjum. Jeszcze w 1970 roku zamknięto **Galerię pod Moną Lisą**, trzy lata później – **Ośrodek Dokumentacji Sztuki**, jedyny materialny ślad po Sympozjum. W tym samym czasie Jerzy Ludwiński, jeden z głównych pomysłodawców i animatorów Sympozjum, pozbawiony możliwości zatrudnienia, musiał wyjechać z Wrocławia.

W ten sposób z jednej strony Sympozjum zakończyło się niepowodzeniem – mieszkańcy Wrocławia nie mieli okazji zapoznać się z niezwykle pomysłami artystów. Z drugiej strony sukcesem, gdyż nowatorski koncept wyprzedził swoje czasy, odznaczył się w procesie rozwoju sztuki i nie został zapomniany. Dziś pragniemy z pomocą mapy i pigułki przywrócić temu wydarzeniu brakujący pierwiastek – możliwość zapoznania się z projektami artystów. Liczymy, że działania grupy Sympozjum 70/20 – oddolnej i społecznej inicjatywy – pozwolą odczytać Sympozjum na nowo.

10

G

Sympozjum – co nam po nim pozostało?

Po Sympozjum zostało niewiele – jeśli za jego cel przyjąć liczbę zrealizowanych projektów. W większości przypadków niezwykle dzieła sztuki nie zostały zrealizowane, nie stworzono także dzięki nim nowej struktury **przestrzenno-urbanistycznej** Wrocławia. Oprócz wspomnianych wcześniej koncepcji Stażewskiego, Beresia, Kozłowskiej oraz Kantora w przestrzeni publicznej Wrocławia nie znajdziemy śladów Sympozjum. Pozostałych projektów nie wykorzystano. Dziś możemy do nich wrócić, pozwalając zaistnieć w mieście lub potraktować jako inspirację dla kolejnych działań. Mimo upływu czasu zagadnienia podjęte przez artystów tworzących Sympozjum są nadal aktualne: monotonia architektury, brak sztuki współczesnej w przestrzeni publicznej czy też brak niekonwencjonalnego podejścia w jej planowaniu i zagospodarowaniu.

Cenną pozostałością po Sympozjum są wyniki badań, za które odpowiadał **Władysław Misiak**. Wydarzenie stało się okazją do analizy postaw artystów wobec problemów współczesnego miasta oraz opinii wrocławian na temat twórczych ingerencji w strukturę miasta. Obserwacji poddano publiczność wystawy projektów Sympozjum, która odbyła się **17 marca 1970** roku w Muzeum Architektury. W wypowiedziach jej uczestników zidentyfikowana została potrzeba odbudowy miasta i tworzenia nowej symboliki. Doceniali oni różnorodność projektów, którą postrzegali jako przejaw demokratyzacji. Natomiast dla artystów kluczowe wydało się skierowanie działań artystycznych do wszystkich mieszkańców miasta, a nie tylko do koneserów sztuki. Tym samym badania socjologiczne wykazały, że w czasie Sympozjum powstał model działania, którego istotą było wiązanie wyobrażeń artystów z przeżyciami mieszkańców. Wierzmy, że jest on wciąż wart naśladowania.

11

Dla historyków, kulturoznawców czy socjologów Sympozjum dalej stanowi interesujące pole do badań. Zwłaszcza że wciąż brakuje publikacji analizujących i popularyzujących ten temat. Wreszcie sama koncepcja współpracy wielu podmiotów – władz miasta, przedsiębiorców, twórców, badaczy i mieszkańców jest wartościowym przykładem działania na rzecz Wrocławia i inspiracją dla rozwijania kolejnych inicjatyw zaistniałych dzięki kooperacji międzysektorowej.

Źródła – zachęcamy Was do pogłębienia wiedzy na temat Sympozjum Plastycznego Wrocław '70:

Luiza Nader, *Sympozjum Wrocław '70: przestrzeń „niemożliwego”*.

Sympozjum Plastyczne Wrocław '70, pod red. Diany Dziedzic i Zbigniewa Makarewicza, Wrocław 1983.

Władysław Misiak, *Symbolika miejska w świadomości artystów i mieszkańców. Sympozjum Plastyczne Wrocław '70*, Wrocław 1970 [tekst niepublikowany].

Edward Saliński, *Sympozjum plastyczne – Wrocław 70*, Toruń 1974 [niepublikowana praca magisterska napisana pod kierunkiem Janusza Boguckiego].

H

Hasła – zachęcamy Was do zapoznania się z terminami, które pojawiają się w kontekście Sympozjum Plastycznego Wrocław '70:

- sztuka efemeryczna
- sztuka procesualna
- sztuka niemożliwa
- konceptualizm
- awangarda
- neoawangarda
- urbanistyka
- biennale

20

opracowanie:
Krzysztof Bielaszka, Anna Bieliz, Magdalena Kreis, Anna Krukowska, Natalia Romaszkan, Małgorzata Rzerzycha-Myśliwy, Maria Zięba

Koncepcja materiałów edukacyjnych, do których należy Pigułka wiedzy o Sympozjum Plastycznym Wrocław '70 *Zaczyna się we Wrocławiu* powstała w gronie tzw. komitetu ds. edukacji grupy roboczej Sympozjum 70/20, w skład którego wchodziły animatorki i animatorzy związani z Fundacją Ładne Historie oraz Muzeum Współczesnym Wrocław.

Publikacja powstała z okazji obchodów 50. rocznicy Sympozjum Plastycznego Wrocław '70 w ramach następujących projektów:

Sympozjum 70/20. Program działań edukacyjnych wokół 50. rocznicy Sympozjum Wrocław '70.

oraz

Miasto, sztuka, ludzie! Sympozjum 70/20 lat później

realizowanych przez:
Muzeum Współczesne Wrocław
pl. Strzegomski 2a
53-681 Wrocław
www.muzeumwspolczesne.pl

Fundacja Ładne Historie
ul. Długa 33
58-100 Świdnica
www.ladnehistorie.pl

projekt graficzny i skład: threeidotstyp.com
korekta: Aleksandra Zon

Organizatorzy:

MWW

Muzeum Współczesne
Wrocław

ładne historie

Wsparcie:

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury

Wrocław
miasto spotkań

Dofinansowano ze środków
Gminy Wrocław

70